58-KITÂBU'L-CIZYE VE'L- MUVÂDEA MAA EHLI'Z-ZIMME VE'L-HARB
1- (Harbîlerle Mütâreke Ve Cizye Babi)
2- Bâb: Devlet Baskani Bir Memleketin Meliki Ile (Harbi Ve Ezayi Terketmek Üzere) Baris Anlasmasi Yaptiginda, Bu Anlasma O Memleket Halki Için Geçerli Olur Mu?
3- Rasûlullah(S)Tn (Ahdine Ve Emânina Giren.) Zimmet Ehliyle Ilgili Vasiyyeti Babi
4- Peygamber(S)'In Bahreyn Topragindan Ayirip Verdigi Ve Yine Bahreyn Malindan Ve Cizyeden Va'd Eyledigi Seyler Ile Kâfir Mallarindan Harbsiz Alinan Fey' Ve Cizyenin Kimlere Taksim Edilecegi Babi
5-Kendisiyle Muahede Yapilmis Bir Zimmîyi Cürmü ; Olmayarak Öldüren Kimsenin Günâhi Babi
6- Yahudi'lerin Arab Yarimadasindan Çikarilmasi Babi
7- Bâb: (Muâhedeli) Müsrikler, Müslümanlara Ahde Vefasizlik Ve Hiyanet Yaptiklari Zaman Affedilirler Mi?
8- Devlet Baskaninin Ahdi Bozup Döneklik Yapanlar Aleyhine Beddua Etmesinin Cevazi) Babi
9- Kadinlarin Emân Vermeleri Ve Bir Kimseyi Korumaya Alip Onu Tehlikeden Kurtarmalari (Yânî Siyâsî Siginma Hakki Tanimalari) Babi
10- Bâb: Müslümanlarin Zimmeti (Ahdi) Ve Emânlari Birdir; Onlarin Azi Da Bu Emâni Yürütür
11- Bâb: Müsrikler Harb Esnasinda Kendi Dilleri Üzere Yürüyerek "Saba'nâ" Dedikleri Ve "Biz Müslüman Olduk" Demeyi Güzel Söyleyemedikleri Zaman (Bu Söz Onlardan Kitali Kaldirmakta Yeterli Olur Mu, Olmaz Mi)?
12- Müsriklerle Mal Ve (Esirler Gibi) Baska Seyler Mukaabilinde Harbi Ve Ezayi Terketme Ve Baris Yapmafnin Cevazi) Ile Ahde Vefa Etmeyenin Günâhi Ve Yüce Allah'in Su Kavli(Nin Beyâni) Babi:
13- Ahde (Mîsâka) Bagli Kalmanin Fazileti Babi
14- Bâb: Zimmî Olan Kimse Sihr Yaptigi Zaman Ondan Bunun Cezasi Affedilir Mi?
15- Düsmanin Gadrinden (Ahde Vefa Etmeyip Bozmasindan) Sakinilmasi Ve Yüce Allah'in Su Kavlî Bâb
16- Bâb: Ahidli Milletlerin Ahidleri Nasil Atilip Bozulur?
17- Muahede Yaptiktan Sonra Gadredip Ahdi Bo^Ân Kimsenin Günâhi Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi:
18- Bâb
19- (Müsriklerle) Üç Gün Müddet Yâhud Belli Bir Vakit Üzerine Baris Andlasmasi Yapilmasi Babi
20- Bir Vakit Ta'yîn Etmeden Mütâreke Ve Baris Yapma(Nin Cevazi) Ve Peygamberdin (Hayberlilere):
"Allah'in sizleri oturttugu müddetçe ben sizleri burada oturtuyorum" Kavli Babi
21- Müsriklerin Cesedlerinin Kuyu Içine Atilmasinin Ckvâzi) Ve Onlarin Kokmus Lesleri Için Bir Bedel Alinmamasi Babi
22- Iyi Ve Kötü Kisi Için Olmasi Müsâvî Olarak Bir Is Üzerinde Sözlesip De Sözünü Yerine Getirmeyen Kimsenin Günâhi Babi

Rahman ve Hahîm olan Allah'in ismiyle

58-KITÂBU'L-CIZYE VE'L- MUVÂDEA MAA EHLI'Z-ZIMME VE'L-HARB

(Zimmîlerle Cizye, Harbîlerle Mütâreke Akdi Kitabi) [1]

1- (Harbîlerle Mütâreke Ve Cizye Babi) [2]

Ve Yüce Allah'in su kavli:
"Kendilerine kitâb verilenlerden ne Allah'a, ne âhiret gününe inanmayan, Allah'in ve Rasûlü'nün haram ettigi
seyleri haram tanimayan, hakk dînini dîn olarak kabul etmeyen kimselerle, zelîl ve hakîr kendi elleriyle cizye
verecekleri zamana kadar muharebe edin" (et-Tevbe: 29) [3].
Buhârî: "Sâgirûn", "Zeliller" demektir. "Meskenet",
"Miskîn"in masdandir. "Eskenu min fulânin(yânî: Ondan daha muhtaç)" denilir dedi de, hareket azligi ma'nâsina olan sükûna gitmedi. Ve Yahûdîler'den, Nasrânîler'den, Mecûsîler'den ve Arab olmayanlardan cizye alinmasi hakkinda gelen rivayet. Sufyân ibn Uyeyne, Abdullah ibn Ebî Necîh'ten söyledi ki, o söyle demistir: Ben Mucâhid'e: Sâm ahâlîsinin hâli nedir, onlar üzerinde ferd basina dört dînâr cizye var; Yemen ahâlîsi üzerinde ise bir dînâr cizye var? dedim. Mucâhid: Bu, zenginlik cihetinden böyle yapildi, dedi [4].

1-.....Ben Amr ibn Dinar'dan isittim, söyle dedi: Ben Câbir ibn Zeyd ve Amr ibn Evs'in beraberinde oturuyordum. Bu ikisine Be-câle, Mus'ab ibnu'z-Zubeyr'in Basra ahâlîsiyle hacc yaptigi yil olan yetmisinci hicret senesinde, Zemzem merdivenlerinin yaninda tahdîs edip söyle demistir: Ben el-Ahnef ibn Kays'in amcasi olup Basra Vâlîsi bulunan Cez' ibn Muâviye'nin kâtibi idim. Bize ölümünden bir sene evvel Umer ibnu'l-Hattâb'in mektubu geldi. Bu mektûbda: "Mecû-sîler'den (kendi âdetleri ve kendi nikâhlariyle aralarinda zevciyet bulunan) her mahrem sahibi (yâni Islâm'a göre nikâh geçmez hisimlik sahibi kari koca) arasini ayiriniz!..." diye yazmistir. (Râvî dedi ki:) Umer baslangiçta Mecûsîler'den cizye almazdi. Nihayet Abdurrah-mân ibn Avf, Rasûlullah(S)'in Bahreyn'in Hecer sehri Mecûsîleri'nden cizye aldigina sehâdet etti. (Bunun üzerine Umer de Mecûsîler'den cizye almaga basladi.)[5]

2-.....ez-Zuhrî söyle demistir: BanaUrvetu'bnu'z-Zubeyr, el- Misver ibnu'l-Mahrame'den tahdîs etti, ona da Âmir ibn Luey ogul-lari'nm yeminli dostu olan ve Bedir harbinde hazir bulunan Amr ibn Avf el-Ensârî (R) söyle haber vermistir: :
Rasûlullah (S) harb etmeksizin Bahreyn ahâlîsiyle baris andlas-masi yapmis ve Bahreyn ahâlîsi üzerine el-Alâ ibnu'l-Hadramî'yi emîr ta'yîn etmisti. Tahsil olunan cizye mallarini getirmek üzere de Rasûlullah, arkadan Ebû Ubeyde ibnu'l-Cerrâh'i Bahreyn'e gönderdi.Ebû Ubeyde cizye mallarini

ahp Bahreyn'den Medine'ye geldiginde, En-sâr onun geldigini isitince -ki bu haberin yayilmasi sahâbîlerin, Pey-gamber'in beraberinde sabah namazi kildiklari zamana tesadüf etmisti- Peygamber'in onlara sabah namazini kildirip ayrilmasi ile beraber hemen sahâbîler Ebû Ubeyde'ye karsi çiktilar. Rasûlullah sahâbîleri bu hâlde görünce gülümsedi ve onlara:
— "Ebû Ubeyde'nin birçok malla geldigini isitmis oldugunuzu saniyorum" buyurdu.
Onlar da:
— Evet yâ Rasûlallah! diye tasdik ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Sevinîniz ve sizi sevindirecek ni'metleri (bundan böyle her zaman) ümîd ediniz. Allah'a yemin ederim ki (bundan sonra) size fakirlik ve ihtiyaç geleceginden korkmam. Fakat sizin üzerinize korkmakta oldugum sey, sizden önce gelip geçen ümmetlerin Önüne dünyâ nVmetlerinin yayildigi gibi sizin önünüze de yayilmasi, onlarin birbirlerine bu ni'metlerde hased ettikleri ve en nefîs olanini elde etme yarisina giristikleri gibi sizin de birbirinizle nefsâniyet yarisina girismeniz ve bu yarismanin onlari helak ettigi gibi sizleri de helak etmesidir" buyurdu [6].

3-.....Bize Saîd ibnu Ubeydillah es-Sakafîtahdîs edip söyle dedi: Bize Bekr ibnu Abdillah el-Muzenî ile Ziyâd ibnu Cubeyr tahdîs etti ki, Cubeyr ibnu Hayye söyle demistir: Urner ibnu'l-Hattâb (halifeliginin ikinci yilinda) müsriklerle harbetmeleri için Iran'in büyük sehirleri üzerine ordular gönderdi. Yapilan savaslar üzerine Hürmüzân müslümân oldu (Umer de onu yakinlari arasina alarak söyle istisarede bulundu) [7]:
— Ey Hürmüzân! Simdi ben seninle (Iran fetihlerini tamamlamak için) su Fars, Isfahan, Azerbaycan hakkinda istisare ediyorum. Bunlardan, önce hangisinin fethine baslamalidir? diye sordu.
Hürmüzân cevâb vererek:
— Evet Emîru'l-Mü'minîn! Bu topraklarin ve buralarda bulunan müslümân düsmani halkin benzeri, iki kanadi, iki ayagi ve bir basi bulunan bir kusun benzeridir. Bu kusun kanatlarindan biri kirilsa (o ölmez), bir kanadi ve bir basi ile iki ayagi üstünde durur. Öbür kanadi da kirilmis olsa bir basi ve iki ayagi ile yasar durur. Amma kusun basi ezilirse ayaklari da, kanatlari da, basi da (kirilir, ezilir) gider. Imdi bu iste bas, Kisrâ'dir. Kanadin biri Kayser'dir, öbürüsü de Fars'tir. Yâ Emîru'l-Mü'minîn! Simdi siz müslümânlara emrediniz de toptan Kisrâ üzerine hareket etsinler! dedi.
(Bu, Iran harb târihinin son derece özetlenmis birinci safhasidir.)
Bekr ibn Abdillah el-Muzenî ile Ziyâd ibn Cubeyr beraberce söylediler ki, râvî Cubeyr ibnu Hayye (Iran vak'alarinin ikinci safhasini rivayet ederek) söyle demistir: (Kaadisiyye fethinden sonra bir gün) bizi Umer gaza için çagirdi, üzerimize de Nu'mân ibn Mukarrin'i kumandan yapti. (O da Kaadisiyye fethinden yeni gelmisti. Bu yeni ordu içinde îbn Umer ve sahâbîlerden pekçok kimseler vardi. Biz Medine'den hareket ederken Umer, Ebû Mûsâ el-Es'arî'ye Basra kuvvetleriyle; Huzeyfe'ye de Küfe kuvvetleriyle hareket etmelerini ve Ni-hâvend'de birlesmelerini yazdi -Ibn Ebî Seybe rivayetinden-) Biz de Medine'den hareket edip düsman diyarinda Nihâvend'e varip birlestik. Kisrâmn kumandani bizi (Fars, Kirman ve digerlerinden) kirk-bin kisilik bir kuvvetle karsiladi. Ve kumandan tarafindan gelen bir tercüman bize:
— Bâzi seyler soracagim. Içinizden bir kisi bana cevâb versin! dedi.
(Sahâbîlerin hakîm ve hatîblerinden) Mugîre ibn Su'be:

— Ne istersen sor, dedi. Bunun üzerine o tercüman:
— Sizler nesiniz? dedi. Mugîre söyle cevâb verdi:
— Biz Arab irkindan birtakim kimseleriz. Biz vaktiyle azgin bir sakaavet, zorlu bir belâ içinde yasar; açliktan hurma çekirdigi ve deri parçasi sorar; deve yününden ve kildan elbise giyer; agaçlara ve taslara tapardik. Hulâsa biz böyle bir vahset ve cehalet içinde iken, göklerin ve yerlerin Rabb'i, sâni âlî azameti mütecellî olan Allah bize kendi aramizdan bir peygamber gönderdi. Biz O'nun babasini (aramizdaki serefini, dogru sözlülügünü) biliriz. Simdi Rabb'imizin elçi gönderdigi bu Azîz Peygamberimiz bize, -Siz yalniz bir Allah'a ibâdet edinceye yâhud cizye verinceye kadar- sizinle harbetmemizi emretti. Ve Peygamberimiz Rabb'imizin elçiliginden olmak üzere bize sunu haber verdi: Bizden cihâd ugrunda öldürülen, asla benzeri görülmemis ni'metlerle dopdolu olan cennete gider. Sehîd olmayip da hayâtta kalanlar da sizleri esîr alip boyunlariniza mâlik olurlar.
(Mugîre ibn Su'be bü atesli hitabesini zeval vakti bitirmisti. Ve harbden baska çikar yol olmadigini anlamisti. Kumandanimiz Nu'-mân ibn Mukarrin'e harbe baslamasini emretti.) Bunun üzerine Nu'-mân, Mugîre'ye:
— Allah seni, Rasûlullah ile beraber bu vak'a gibi birçok muharebelerde bulundurdu. (Hatirlarsin ki, Rasûlullah gündüzün ilk saatinde harbe baslamazsa, zevalden sonraya te'hîr ederdi.) Simdi sabr ve teenni size pismanlik vermez ve sizi düsman gözünde küçük dü-sürmez. Ben de Rasûlullah'm beraberinde kitalde hazir bulundum. Rasûlullah (S) gündüzün ilk saatinde harb etmezse (zevalden sonra) rüzgârlar esip namazlar kihnincaya kadar beklerdi, dedi. (Ve müsâ-id zamanda hücum emrini verdi.) [8]

2- Bâb: Devlet Baskani Bir Memleketin Meliki Ile (Harbi Ve Ezayi Terketmek Üzere) Baris Anlasmasi Yaptiginda, Bu Anlasma O Memleket Halki Için Geçerli Olur Mu? [9]

4-.....Ebû Humeyd es-Sâidî (R) söyle demistir: Biz Peygamber(S)'in beraberinde Tebûk'e gaza etmistik. (Bu sefer esnasinda) Eyle Meliki (Buhne -yâhud Yuhannâ- ibn Ru'be Peygamber'in hu-zuruna geldi, sulh oldu, cizye vermeyi kabul etti,) Peygamber'e (Düldül adli) beyaz bir katir hediye etti. Ve kendisine de bir Yemen bürdü giydirdi. Peygamber de ona sahil boyundaki köyler halki hakkinda bir emânnâme yazdi [10].

3- Rasûlullah(S)Tn (Ahdine Ve Emânina Giren.) Zimmet Ehliyle Ilgili Vasiyyeti Babi

Zimmet, ahdden ibarettir. 111 ise hisimliktir [11].

5-.....Bize Ebû Cemre tahdîs edip söyle dedi: Ben Cuveyriye ibnu Kudâme et-Teymî'den isittim, söyle dedi: Ben Umer ibnu'l-Hattâbi(R)'dan isittim. Ona:
— Ey Mü'minlerin Emîri! Bize vasiyyet eyle! dedik. Umer:
— Sizlere Allah'in zimmetini yerine getirmeyi tavsiye ediyorum. Çünkü bu, Peygamber'inizin zimmeti ve lyâlinizin rizkidir, dedi (Zim-mîler'den alinmakta olan cizye ve haraci kasdetti) [12].

4- Peygamber(S)'In Bahreyn Topragindan Ayirip Verdigi Ve Yine Bahreyn Malindan Ve Cizyeden Va'd Eyledigi Seyler Ile Kâfir Mallarindan Harbsiz Alinan Fey' Ve Cizyenin Kimlere Taksim Edilecegi Babi

6-.....Ben Enes (R)'ten isittim, söyle dedi: Peygamber (S) Bahreyn topragindan (yâni oranin cizye ve haracindan kesip ayirmak yoluyla herbirinin hissesini ta'yîn edip) kendi isimlerine yazmak için Ensâr'i çagirdi. Ensâr:
— Bize ayirip verdigin seyin benzerini Kureys'ten olan Muhacir kardeslerimize de ayirip verinceye kadar vallahi olmaz (yâni kabul etmeyiz), dediler.
Bunun üzerine Peygamber:
— "Bu mal Allah'in diledigi bu usûl üzere Kureys Muhacirleri'-ne de âiddir" buyurdu.
Ensâr, Muhâcirler'in durumu hakkinda israr ederek bunu Pey-gamber'e söylüyorlardi. Sonunda Peygamber, Ensâr'a hitaben:
— "Benden sonra siz Ensâr toplulugu yakin bir gelecekte baskalarinin size tercih edilmesini göreceksiniz. O takdirde sizler (havz basinda) bana kavusuncaya kadar sabrediniz!" buyurdu [13].
Bu hadîsin bir rivayeti Sirb Kitâbi'nda da geçmisti.

7-..... Câbir ibn Abdillah (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) bana:
— "Eger Bahreyn mali bize gelmis olursa muhakkak sana söyle söyle ve söyle (avuçlar) veririm" buyurdu.
Nihayet Rasûlullah'm ruhu alindi, akabinde Bahreyn mali geldi. Ebû Bekr:
— Her kimin Rasûlullah yaninda bir va'di varsa bize gelsin! diye i'lân etti.
Bunun üzerine ben Ebû Bekr'e geldim ve:
— Rasûlullah (S) bana: "Sayet bize Bahreyn mali gelmis olursa sana muhakkak (avuçlayarak) söyle söyle ve söyle veririm" buyurdu, dedim.
Ebû Bekr bana:
— Avuçla! dedi.
Ben de bir avuç avuçladim. Ebû Bekr bana:
— Bu avuçladigmi say! dedi.
Ben de onu saydim. Onun besyüz oldugunu gördüm. Ebû Bekr bana binbesyüz verdi [14].
Ve Ibrahîm ibnu Tahmân, Abdulazîz ibn Suheyb'den söyledi ki, Enes (R) söyle demistir: Peygamber(S)'e Bahreyn'den (cizye ve ha-râc) mali getirildi. Peygamber:
— "Mali mescide dökün!" buyurdu.
Bu, Rasûlullah'a gönderilen en kesretli mal olmustu. Rasûlullah o mali dagitirken Abbâs (R) huzuruna geldi ve:
— Yâ Rasûlallah! Bana da ver! Çünkü ben kendim için de, Akîl için de fidye vermistim, dedi.
Rasûlullah ona:
— "Al" buyurdu.
Abbâs da avuç avuç elbisesinin içine bosaltti. Sonra onu kaldirmaya davrandi, fakat kaldiramadi.
— Yâ Rasûlallah, birine emret de onu bana kaldirsin, dedi. Rasûlullah:

— "Hayir olmaz" buyurdu. Bu sefer Abbâs:
— "Öyleyse onu sen kaldir, üstüme at!" dedi. Rasûlullah yine:
— "Olmaz!" buyurdu.
Bunun üzerine Abbâs aldigi malin birazini döktükten sonra, yine kaldirmaya davrandi. Fakat yine kaldiramayinca:
— Yâ Rasûlallah, birine emret de üzerime kaldirsin! dedi. Rasûlullah yine:
— "Olmaz" buyurdu. Abbâs yine:
— Bari onu sen üzerime kaldiriver, dedi. Rasûlullah yine:
— "Olmaz" buyurdu.
Bunun üzerine Abbâs birazini daha döktü. Sonra onu sirtina yüklenip gitti. Rasûlullah (S) onun hirsina olan hayretinden dolayi bize görünmez oluncaya kadar Abbâs*m arkasindan gözünü ayirmadan bakip durdu. Rasûlullah o maldan orada bir dirhem bakî oldukça, oradan ayrilmadi [15].

5-Kendisiyle Muahede Yapilmis Bir Zimmîyi Cürmü ; Olmayarak Öldüren Kimsenin Günâhi Babi

8-.....Bize Mucâhid ibn Cebr, Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Herhangibir kisi muâhedeli bir zimmtyi (haksiz yere) öldürürse cennet kokusu kirk yillik mesafeden duyulup hissedilir oldugu hâlde o kaatil kisi cennet kokusunu koklayamaz" buyurmustur [16].

6- Yahudi'lerin Arab Yarimadasindan Çikarilmasi Babi

Umer de Peygamber(S)'in Yahûdîler'e:
"Allah'in sizleri yerinizde biraktigi müddetçe ben sizleri yerinizde birakiyorum" buyurdugunu söylemistir [17]

9-.....EbûHureyre (R) söyle demistir: Biz mescidde bulundugumuz bir sirada Peygamber (S) yanimiza çikageldi ve:
— "Yahudiler'in yurduna yürüyünüz!" diye emretti.
Biz O'nun beraberinde olarak yola çiktik ve nihayet Beytu'l-Midrâs denilen (âlimlerinin bulundugu ve Tevrat okuttuklari) yere vardik.
Peygamber:
— "(Ey Yahûdî toplulugu!) Müslüman olunuz da selâmette kaliniz. Ve iyi biliniz ki, Arz ancak Allah'a ve Rasûlü'ne âiddir. Ben sizleri bu arazîden çikarmak istiyorum. Binâenaleyh sizden her kim kendi malindan tasiyamayacagi birseyi olursa onu satsin. Size söyledigim sözü isitmezseniz iyi biliniz ki Arz ancak Allah 'a ve Rasûlü 'ne âiddir" buyurdu [18].

10-.....Ibn Abbâs (R) söyle diyordu: O persembe günü; o persembe günü ne aci gündü! dedi de, sonra agladi; hattâ gözyaslari yerdeki çakillari islatti. (Saîd ibn Cubeyr dedi ki:) Ben:

— Ey Abbâs oglu! O persembe günü nedir? dedim. Ibn Abbâs dedi ki:
— Persembe günü Rasûlullah'm agrisi siddetlenip artti. Bunun üzerine: "Bana bir kürek kemigi getirin. Size bir kitâb (bir vasiyetname) yazdirayim ki, ondan sonra ebediyyen yolunuzu sasirmayasi-niz!" buyurdu. Bunun üzerine orada bulunanlar ihtilâf edip çekistiler. Rasûlullah: "Hiçbir peygamberin yaninda ihtilâf edip çekismek lâyik ve dogru olmaz" buyurdu. Oradakiler: Rasûlullah'm nesi var (hastaligin siddetinden dolayi) sayikladi mi? Bunu kendisinden almak isteyin! dediler. Rasûlullah: "Beni (kendi hâlime) birakiniz. Benim su içinde bulundugum (murakabe ve Allah'a dönüs hazirligi) hâl, sizin beni da'vet ettiginiz (yazi yazmak gibi) seylerden hayirlidir" buyurdu. Ve sahâbîlere üç sey emretti:
a. "Bütün müsrikleri Arab yarimadasindan çikariniz!"
b. "Elçilere, ferd ve hey'etlere benim izin verip hediyeler ikram etmekte oldugum gibi, siz de yabanci elçilere, hey'etlere hediyeler vermek suretiyle hürmet gösteriniz" buyurdu.
c. Üçüncüsü hayirlidir: Ya üçüncüsünden sükût etti, yâhud onu söyledi de ben onu unuttum.

Sufyân ibnu Uyeyne: Bu, râvî Süleyman ibn Ebî Müslim'in sö-zündendir, demistir [19].

7- Bâb: (Muâhedeli) Müsrikler, Müslümanlara Ahde Vefasizlik Ve Hiyanet Yaptiklari Zaman Affedilirler Mi? [20]

11-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Hayber fetholundugu zaman Peygamber'e içi zehirli (kizartilmis) bir koyun hediye edildi. Peygamber:
— "Burada bulunan bütün Yahûdtler'i bana toplayiniz!" buyurdu.
Sahâbîler, Peygamber için Yahûdîler'i toplayip getirdiler. Peygamber onlara:
— "Sizlere birsey soracagim, bana dogru cevâb verir misiniz?" buyurdu.
Yahudiler:
— Evet, dogrusunu söyleriz! dediler. Peygamber onlara hitaben:
— "Sizin babaniz kimdir?" diye sordu. Onlar da:
— Fulân kimsedir, dediler. Peygamber onlara:
— "Yalan söylediniz, hayir, sizin babaniz fulandir" dedi. Yahudiler:
— Dogru söyledin, deyip Peygamber'i tasdîk ettiler. Bu sefer Peygamber:
— "Size birsey daha sorarsam, bana dogrusunu söyler misiniz?" dedi.
Yahudiler:
— Evet, yâ Eba'l-Kaasim dogru söyleriz. Hem biz yalan söylesek bile babamizi bildigin gibi, Sen bizim yalanimizi bilirsin, dediler.
Bunun üzerine Peygamber (S) onlara:
— "Cehennem ahâlîsi kimlerdir?" diye sordu. Yahudiler:
— Bizler az bir zaman cehennemde bulunacagiz, sonra orada siz bizlere halef olacaksiniz, diye cevâb verdiler.
Peygamber de:
— "Haydi buradan yikilin! Allah'a yemin ederim ki, cehennemde biz size asla halef olmayiz!" diye onlari reddetti.
Sonra Peygamber:

— "Size birsey daha sorarsam, o sey hakkinda bana dogru söyler misiniz?" diye sordu.
Yahudiler:
— Evet yâ Eba'l-Kaasim! diye cevâb verdiler. Peygamber:
— "Su koyunun içine zehir koydunuz mu?" dedi.
Yahudiler:
— Evet koyduk! dediler. Peygamber:
— "Bu cinayete sizi ne sevketti?" dedi.
Yahudiler:
— Biz söyle düsündük: Eger yalanci (peygamber) isen, (koyunu yer, ölürsün) biz de senden müsterih oluruz; eger gerçek peygamber isen sana bir zarar erismez, dediler [21].

8- Devlet Baskaninin Ahdi Bozup Döneklik Yapanlar Aleyhine Beddua Etmesinin Cevazi) Babi

12-..... Bize Âsim ibn Süleyman tahdîs edip söyle dedi: Ben Enes(R)'e kunûttan sordum. Enes:
— Kunût, rukû'dan öncedir, dedi. Bunun, üzerine ben Enes'e:
— Fulân kimse (yâni Muhammed ibn Sîrîn) iddia ediyor ki, sen kunût rukû'dan sonradir demissin (buna ne dersin)? diye sordum.
Enes:
— O yanlis söylemistir, dedi.
Sonra bize, Peygamber (S)'in rukû'dan sonra Suleym ogullan'n-dan olan bâzi Arab kabileleri aleyhine duâ ederek bir ay kunût yaptigini tahdîs etti.
Enes sayida tereddüd ederek dedi ki: Peygamber (S) kirk yâhûd yetmis kurrâyi, müsriklerden birtakim insanlarin yanina göndermisti. O kabileler bunlara karsi çiktilar ve onlari öldürdüler. O müsrikler ile Peygamber arasinda yapilmis bir ahid de vardi. Artik ben Peygamber'in bunlar üzerine hüzünlendigi kadar hiçbir kimse üzerine hüzünlendigini görmedim [22].

9- Kadinlarin Emân Vermeleri Ve Bir Kimseyi Korumaya Alip Onu Tehlikeden Kurtarmalari (Yânî Siyâsî Siginma Hakki Tanimalari) Babi

13-.....Bize Mâlik, Umer ibn Ubeydillah'in âzâdlisi olan Ebu'n- Nadr'dan haber verdi. Ona da Ebû Tâlib'in kizi Ümmü Hani'in âzâdlisi Ebû Murre haber vermistir. Ebû Murre, Ebû Tâlib'in kizi Ümmü Hâni' söyle derken isitmistir: Ben Mekke fethi yili Rasûlullah'in yanma gittim ve O'nu yikaniyor buldum. Kizi Fâtima da O'nu perde ile örtüyordu. Kendisine selâm verdim.
— "Bu kadin kimdir?" diye sordu. Ben:
— Ben Ebû Tâlib'in kizi Ümmü Hâni'im, dedim. Rasûlullah (S):
— "Merhaben bi-Ümmü //ûm'm(= Hosgeldin Ümmü Hâni')" buyurdu.
Yikanmasindan ayrilinca bir tek elbise içinde (yânî sirtindaki bezi) çaprasvârî baglamis oldugu hâlde sekiz rek'at namaz kildi. Namaz akabinde ben kendisine:
— Yâ Rasûlallah! Anamin oglu Alî, benim ahd ve emân verdigim fulâni, Ibnu Hubeyre'yi

öldürecegini söylüyor, dedim.
Rasûlullah:
— "Yâ Ümme Hâni'! Senin ahd ve emân verdigin kimseye biz de ahd ve emân verdik" buyurdu.
Rasûlullah'in kildigi bu namaz, duhâ namazi idi [23].

10- Bâb: Müslümanlarin Zimmeti (Ahdi) Ve Emânlari Birdir; Onlarin Azi Da Bu Emâni Yürütür [24]

14-.....Bize Vekf ibnu'l-Cerrâh, el-A'mes'ten; o da Ibrâhîm et-Teymî'den haber verdi ki, babasi Yezîd ibn Sureyk söyle demistir: Alî ibn Ebî Tâlib (R) hutbe yapti da sunlari söyledi: Bizim yanimizda Allah'in Kitâbi'ndan baska [okumakta oldugumuz] bir kitâb yoktur. Bir de su sahîfenin içinde bulunan hükümler vardir. Bunun içinde sunlar yazilidir, dedi: "Yaralamalarin hükümleri, diyet develerinin yaslari, bir de Medine 'nin A îr Dagi 'yla suraya kadar arasi haramdir; kim Medine'nin bu haremi içinde Kitâb ve sünnete aykiri bir bid'at çikarir yâhud burada bir bid'atçiyi barindirma Allah 'in, meleklerin ve bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun. Ondan ne bir nafile ibâdet, ne de bir farz ibâdet kabul olunur. Her kim de velîlerinden baskasini velî edinirse, onun üzerine de bid'atçinin üzerine olan la'-netin benzeri olsun! Müslümanlarin emâni birdir. Her kim bir müs-lümânin verdigi ahdi bozarsa, ona da bunun benzeri olsun (yânî Allah'in, meleklerin ve bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun ve ondan ne bir nafile, ne de bir farz ibâdet kabul olunsun) [25]
.

11- Bâb: Müsrikler Harb Esnasinda Kendi Dilleri Üzere Yürüyerek "Saba'nâ" Dedikleri Ve "Biz Müslüman Olduk" Demeyi Güzel Söyleyemedikleri Zaman (Bu Söz Onlardan Kitali Kaldirmakta Yeterli Olur Mu, Olmaz Mi)? [26]

Ve Abdullah ibn Umer dedi ki: Hâlid ibnu'l-Velîd,
"Eslemnâ" yerine "Saba'nâ" diyenlerin bu sözünü kabul etmeyip, onlari öldürmeye giristi. Bu haber kendisine ulastiginda Peygamber (S): "Yâ Allah, Hâlid'in isledigi su isten sana siginirim" diye duâ etti [27]. Ve Umer (R) de harb yerinde biri digerine, karsilasip da "Korkma" yerine "Mettersun" dedigi zaman, onu emîn kilmistir. Sübhesiz Allah bütün dilleri bilir, demistir.
Yine Umer, Hürmüzân'i huzuruna getirdikleri zaman, o Farsça konusmak isteyince ona: Konus, sana zarari olmaz, demistir [28].

12- Müsriklerle Mal Ve (Esirler Gibi) Baska Seyler Mukaabilinde Harbi Ve Ezayi Terketme Ve Baris Yapmafnin Cevazi) Ile Ahde Vefa Etmeyenin Günâhi Ve Yüce Allah'in Su Kavli(Nin Beyâni) Babi:

"Eger (düsmanlar} barisa meylederlerse sen de ona yanas ve Allah 'a güvenip dayan. Çünkü herseyi

hakkiyle isiten, kemâliyle bilen bizzat O'dur" (ei-Enfâi: ei) [29].

15-.....Sehl ibnu Ebî Hasmete söyle demistir: (Bir hurma mevsimi) Abdullah ibn Sehl ile Mes'ûd ibn Zeyd'in oglu Muhayyisa, Hay-ber'e gitmislerdi. O sene Hayberlüer'le müslümânlar arasinda baris vardi. Bu iki yoldas Hayber'e vardiklarinda (kendi islerine) ayrildilar. Bir müddet sonra Muhayyisa (islerini bitirip) Abdullah ibn Sehl1 e geldi. Fakat Abdullah kan içine bulanmis, öldürülmüs bir hâlde idi. Muhayyisa onu gömdü. Sonra dönüp Medine'ye geldi. Vak'ayi Pey-gamber'e arzetmek üzere Abdurrahmân ibn Sehl ve (Ensâr'dan Mes'-ûd'un iki oglu) Muhayyisa ile Huveyyisa Peygamber'e gittiler [30]. (Evvelâ) Abdurrahmân söze basladi. Fakat Peygamber (S), yasça pek genç olan Abdurrahmân'a:
— "tik sözü yasliya birak, ilk sözü yasliya ver!" buyurdu. Bunun üzerine Abdurrahmân sustu. Iki kardes vak'ayi arzetti-
ler. Sonunda Peygamber onlarin üçüne:
— "Bu cinayetin Hayber'de Yahudiler tarafindan islendigine yemin eder ve arkadasinizin kan bedeli olan diyete hakk kazanir misiniz?" teklifinde bulundu.
Onlar da:
— Yaninda bulunmadigimiz ve görmedigimiz pir cinayet hakkinda nasil yemîn ederiz? dediler ve çekindiler.
Peygamber:
— "Su hâlde Yahudiler elli yemin ile isnâd ettiginiz cinayetten size berâatlerini isbât ederler" buyurdu.
Da'vâcilar:
— Kâfirler güruhunun yeminlerine nasil tutunabiliriz? diye razi olmadilar.
Bunun üzerine Peygamber (S) cinayetin diyetini kendi yanindan verdi [31].

13- Ahde (Mîsâka) Bagli Kalmanin Fazileti Babi

16-.....Abdullah ibn Abbâs (R) haber vermistir: Ona da Ebû Sufyân ibn Harb haber vermistir: Gerek Ebû Sufyân, gerek Kureys kâfirleri ile Rasûlullah, Hudeybiye barisiyla akdeyledigi mütâreke müddeti içinde ticâret için Sam'a giden bir Kureys kaafilesi içinde bulundugu sirada Rûm Kayseri Hirakl tarafindan da'vet olunmus. Ebû Sufyân ile arkadaslari Hirakl'in yanina gelmisler... [32].

14- Bâb: Zimmî Olan Kimse Sihr Yaptigi Zaman Ondan Bunun Cezasi Affedilir Mi? [33]

Ve Abdullah ibn Vehb söyle demistir: Bana Yûnus ibn Yezîd haber verdi ki, Ibn Sihâb'a, ahd sahibinden
olup da sihr yapan kimseye öldürme cezasi var midir? diye sorulmus.
Ifcn Sihâb da: Bize, Rasûlullah'a sihr yapildigi, fakat O'nun bu isi yapani, kitâb ehlinden oldugu [34]

hâlde öldürmedigi haberi ulasti, demistir .

17-.....Bize Hisâm tahdîs edip söyle dedi: Bana babam Urve ibnu'z-Zubeyr, Âise (R)'den: Peygamber(S)'e sihr yapildigim, hattâ Peygamberce islemedigi bir seyi isledigi hayâli verildigini tahdîs etti [35].

15- Düsmanin Gadrinden (Ahde Vefa Etmeyip Bozmasindan) Sakinilmasi Ve Yüce Allah'in Su Kavlî Bâb

"Eger sana hilekârlik yapmak, aldatmak isterlerse muhakkak ki, sana Allah yetisir. O seni yardimi ile ve mü 'mirilerle destekleyen ve onlarin gönüllerine sevgi verip birlestirendir. Sen yeryüzünde olan (her) seyi toptan harcamis olsan yine onlarin gönüllerini (böyle) birlestiremezdin. Fakat Allah onlarin aralarini bulup kaynastirdi. Çünkü O, mutlak gâlibdir, tam hüküm ve hikmet sahibidir" (ei-Enfâi: 62-63)[36].

18-.....Ebû Idrîs söyle demistir: Ben Avf ibn Mâlik'ten isittim, söyle dedi:.Ben Tebûk gazasinda deriden yapilmis yuvarlak bir çadir içinde iken Peygamber'in huzuruna geldim. (Görüsürken bana) söyle buyurdu: "Kiyametin kopmasi yaklastigi sira (onun alâmetlerinden olmak üzere su) alti seyi say:!. Benim ölümüm, 2. Sonra Beytu'l-Makdis'in fethi,3. Sonra Mûtân öleti ki, koyun kirimi gibi o sizi yakalayacaktir;4. Sonra mal çoklugu ki, siz bir kisiye yüz dinar verseniz bile (yine az ve küçük görerek) hosnûdsuzlugu ye husûmeti sürüp gidecektir;5. Sonra bir fitne ki, Arab evlerinden girmedigi hiçbir ev kalmayacak, muhakkak herbir eve girecektir; 6. Sonra sizinle Benu 'l-Asfar (denilen Rumlar) arasinda bir baris ki, düsmanlariniz o barisi müteâkib hiyanet edip ahdi bozarak üzerinize her bayragin altinda oniki bin nefer olmak üzere seksen kumandanin bayraklari altinda (bir milyona yakin kuvvetle) size saldiracaklardir" [37]'.

16- Bâb: Ahidli Milletlerin Ahidleri Nasil Atilip Bozulur?

Ve Yüce Allah'in su kavli:
"(Eger muahede eden) bir kavmin hainliginden (ahdine sadakatsizliginden) kat yî endîseye düsersen, evvelâ hakk ve adalet üzere keyfiyeti kendilerine bildir ve ahidlerini kendilerine at. Çünkü Allah hâinleri sevmez" (el-Enfâl: 58) [38].

19-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Ebû Bekr (R) nahr gününde Minâ'da i'lân yapacak olan kimseler içinde: "Artik bu yildan sonra hiçbir müsrik hacc, hiçbir çiplak da Beyt'i tavaf etmesin!" diye ilâna beni de gönderdi. En büyük hacc günü nahr günüdür. Ona en büyük hacc denilmesi, insanlarin umreye küçük hacc demelerinden dolayidir. Iste Ebû Bekr bu yil içinde insanlara ahidlerini atti da artik Peygamber'in yapmis oldugu Veda Hacci yilinda hiçbir müsrik hacc yapmadi [39]
.

17- Muahede Yaptiktan Sonra Gadredip Ahdi Bo^Ân Kimsenin Günâhi Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

'0 en serrliler, içlerinden kendileriyle muahede ettigin kimselerdir ki, muahededen sonra her defasinda ahidlerini bozarlar ve onlar sakinmazlar" (ei-Enfâi: 56)

20-.....Abdullah ibn Amr (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Dört huy vardir ki, bunlar her kimde topluca bulunursa o kisi hâlis münafik olur: Söz söylediginde yalan söyleyen; va'd ettigi zaman va'dinden dönen; ahd ettiginde ahdini bozan; da'-vâ ve muhakeme zamaninda haktan ayrilan kisi. Herhangibir kiside bu huylardan birisi bulunursa o (kötü) huyu birakincaya kadar kendisinde münafikliktan bir huy bulunur" [40].

21-.....Alî (R) söyle demistir: Bizler Peygamber(S)'den Kur'ân'dan baska birsey yazmadik; bir de su sahîfenin içindeki seyleri yazdik: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Medine suraya kadar Âir Dagi arasi haremdir. Kim Medine'nin bu haremi içinde Kitâb ve sünnete aykiri bir is islerse yâhud bir bid'atçiyi barindirir, yardim ederse Allah 'in, meleklerin ve toptan bütün Insanlarin la'neti onun üzerine olsun. Ondan hiçbir adalet ve hiçbir harcama kabul olunmaz. Müslümanlarin emâni (ahdi) birdir. Müslümanlarin sayica en azi da bu emâni yürütür. Kim bir müslümânin verdigi ahdi bozarsa Allah'in, meleklerin ve toptan bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun. Ondan ne nafile, ne farz hiçbir ibâdet kabul olunmaz. Her kim de kendi efendilerinin izni olmaksizin baska bir kavmi velî ve efendi edinirse Allah 'in, meleklerin ve toptan bütün insanlarin la'neti onun üzerine de olsun ve ondan hiçbir harcama ve hiçbir adi kabul olunmasin" [41].
Ve Ebû Mûsâ Muhammed ibnu'l-Müsennâ söyle dedi: Bize Hâ-sim ibnu'l-Kaasim tahdîs edip söyle dedi: Bize Ishâk ibn Saîd, babasi Saîd ibn Amr'dan tahdîs etti ki, Ebû Hureyre (bir kerre mecliste bulunanlara):
— (Cizye ve harâc olarak) dînâr, dirhem almayacak olursaniz hâliniz nice olur? demisti de kendisine:
— Yâ Ebâ Hureyre, sen böyle birseyin olacagini nasil düsünüyorsun? denilmisti.'
Bunun üzerine Ebû Hureyre (R):
— Evet, Ebû Hureyre'nin nefsi elinde olan Allah'a yemîn ederim ki, ben size kendisi dogru söyleyen, kendisine de (vahiyle) dogru söylenenin (Rasûlullah'in) sözünden haber veriyorum, dedi.
Oradakiler:
— Pekiyi! Su cizye, harâc altinlarini, gümüslerim alamamak neden nes'et ediyor? diye sordular.
Ebû Hureyre:
— Allah'in ve Rasûlü'nün muâhedeli kimselere verdikleri ahd ve emânlar yirtilir, atilir; o zaman Azîz ve Celîl olan Allah zimmîle-rin kalblerini sikica baglar da bu sebeble onlar ellerindeki cizye, harâc mallarini vermezler, diye cevâb verdi [42].

18- Bâb

(Bu önceki bâbdan bir fasil gibidir.)

22-.....Ben el-A'mes'ten isittim, söyle dedi: Ben Ebû Vâil'e:
Sen Siffîn'de hazir bulundun mu? diye sordum. Evet bulundum, dedi de sunlari ilâve etti: Ben Sehl ibn Huneyf ten isittim, o söyle diyordu: (Ey insanlar!) Sizler kendi re'ylerinizi ittihâm ediniz. Ben Ebû Cendel gününde (yânî Hudeybiye'de) kendimi gayet iyi biliyorum ki, eger Peygamber'in emrini reddetmeye muktedir olaydim, onu muhakkak reddederdim. Bizler kiliçlarimizi, bizi ürkütmekte olan hiçbir is yolunda omuzlarimiza koymadik ki, bu kiliçlar bilmekte oldugumuz bir isin yolunu bizlere kolaylastirmis olmasinlar. Ancak su isimiz müstesnadir (yânî Sâm ehli ile aramizda vâki' olan kital müstesnadir) [43].
dînâr idi. Dirhem Kisrâlar'in; dînâr da Kayserler'in damgalarini, resimlerini tasirdi. Dirhem Irak yoluyla Iran'dan;

23-.....Bana Ebû Vâil tahdîs edip söyle dedi: Biz Siffîn'de bulunduk. Sehl ibnu Huneyf ayaga kalkip sunlari söyledi:
— Ey insanlar! Siz kendi nefislerinizi töhrnetU kiliniz. Bizler Hudeybiye gününde Rasûlullah'in maiyyetinde bulunduk. Eger bizler harb etmeyi (hayirli) görseydik, muhakkak harb ederdik. Umer ibnu'l-Hattâb geldi ve:
— Yâ Rasûlallah! Onlar bâtil üzerinde, bizler ise hakk üzerinde degil miyiz? dedi.
Rasûlullah:
— "Evet, biz hakk üzerindeyiz" buyurdu. Umer:
— Bizim ölülerimiz cennette, onlarin ölüleri ateste degil mi? dedi. Rasûlullah:
— "Evet böyledir" buyurdu. Umer:
— Öyle ise dînimiz ugrunda bu alçakliga hangi sebeble söz veriyoruz ve Allah henüz onlarla bizim aramizda hükmünü vermeden biz neden dönüyoruz? dedi.
Rasûlullah:
— "Ey Haitâb oglu! Ben Allah'in Rasûlü'yüm. Allah beni ebe-diyyen zayi' etmeyecektir" buyurdu.
Bunun üzerine Umer, Ebû Bekr'e gitti ve ona da Peygamber'e söyledigi sözlerin benzerini söyledi. Ebû Bekr de Umer'e:
— Sübhesiz O, Allah'in Rasûlü'dür ve Allah O'nu ebediyyen zayi' etmeyecektir, dedi.
Râvî dedi ki: Müteakiben el-Feth Süresi indi. Rasûlullah bu sûreyi sonuna kadar Umer'e karsi okudu. Akabinde Umer:
— Yâ Rasûlallah! Feth bu mudur? dedi. Rasûlullah:
— "Evet" buyurdu (ve Umer'in gönlü hos olup döndü) [44].

24-.....Esma bintu Ebî Bekr (R) söyle demistir. Annem Ku-
teyle bintu'l-Hâris müsrike oldugu hâlde Kureys'in Rasûlullah ile muahede yaptiklari zaman, bu müddetleri içinde babasi Haris ile beraber Medine'ye benim yanima (bâzi hediyelerle) geldi. Esma, Rasûlullah'tan fetva istedi de:
— Yâ Rasûlallah! Annem beni arzu ederek bana geldi. Ben onunla ilgileneyim mi? dedi.

Rasûlullah (S):

— "Evet, annene ilgi ve iltifat eyle" buyurdu [45].

19- (Müsriklerle) Üç Gün Müddet Yâhud Belli Bir Vakit Üzerine Baris Andlasmasi Yapilmasi Babi

25-.....Bana el-Berâ (R) söyle tahdîs etti: Peygamber (S) –altinci yilin zu'1-ka'desinde- umre yapmak istedigi zaman, Mekke'ye girmek için onlardan izin istemek üzere Mekke ahâlîsine elçi gönderdi. Mek-keliler Peygamber'e (gelecek yil girmesini,) Mekke'de ancak üç gece ikaamet etmesini, Mekke'ye ancak kiliç ve yay gibi silâhlar kinlari içinde olarak girmesini ve Mekkeliler'den hiçbir kimseyi da'vet etmemesini sart kostular.
Râvî dedi ki: Bu sartlari aralarinda Alî ibn Ebî Tâlib yazmaya basladi ve: "Bu, Muhammed Rasûlullah'in üzerinde sulh oldugu anlasma maddeleridir" yazdi.
Müsrikler:
— Biz senin Allah'in Rasûlü oldugunu bilmis ve tasdîk etmis olaydik, seni Beyt'ten men' etmezdik ve elbette sana bey'at ederdik. Fakat sen: "Bu Abdullah oglu Muhammed'in üzerinde anlastigi maddelerdir" diye yaz, dediler.
Bunun üzerine Peygamber:
— "Allah 'ayemîn ederim ki ben Abdullah'in oglu Muhammed'-im ve yine Allah'a yemin ederim ki, ben Allah'in Rasûlü'yum" buyurdu.
Kendisi yazmiyordu.
Râvî dedi ki: Resûlullah, Alî'ye hitaben:
— "Rasûlullah lafzini sil" buyurdu. Alî:
— Vallahi ben Rasûlullah lafzim ebediyyen silmem! dedi. Peygamber:
— "Öyleyse onu bana göster!" buyurdu.
Râvî dedi ki: Alî, Peygamber'e o lâfzi gösterdi, Peygamber de kendi eliyle Rasûlullah lâfzini sildi. Ertesi yil Peygamber Mekke'ye girip sart kildiklari üç gün (ikaamet süresi) geçince, Mekkeliler Alî'-ye geldiler ve:
— Peygamber'ine söyle de hemen Mekke'den hareket etsin! dediler.
Alî de bunu Rasûlullah'a zikretti. Bunun üzerine Peygamber:
— "Evet (müddet tamam)" buyurduktan sonra hareket etti [46].

20- Bir Vakit Ta'yîn Etmeden Mütâreke Ve Baris Yapma(Nin Cevazi) Ve Peygamberdin (Hayberlilere):

"Allah'in sizleri oturttugu müddetçe ben sizleri burada oturtuyorum" Kavli Babi [47]

21- Müsriklerin Cesedlerinin Kuyu Içine Atilmasinin Ckvâzi) Ve Onlarin Kokmus Lesleri Için Bir Bedel Alinmamasi Babi [48]

26-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) Ka'be'nin yaninda secde edici

oldugu sirada etrafinda Kureys müsriklerinden birtakim insanlar vardi. Bu sirada Ukbe ibnu Ebî Mu-ayt, (kesümis olan) bir devenin döl esini getirdi ve onu, secde hâlindeki Peygamber'in sirti üzerine atti. Peygamber secdeden basini kaldirmadi. Nihayet kizi Fâtima aleyhi's-selâm geldi, onu sirtindan aldi ve bu i ji yapan kimseler aleyhine beddua etti.
Peygamber de (namazini tamamlayinca):
— "Yâ Allah! Kureys'ten olan bu toplulugu Sana havale ediyorum. Yâ Allah I Ebû Cehl ibn Hisâm 'i, Utbe ibn Rabîa 'yi, Seybe ibn Rabîa'yi, Ukbe ibn EbîMuayt'i, ÜmeyyeibnHalefi-yâhud: Ubeyy ibn Halefi- Sana havale ediyorum (yâni bunlari yakala da helak eyle)/" diye beddua etti.
Abdullah söyle dedi: Allah'a yemîn ediyorum ki, ben bu sayilanlari Bedir gününde öldürülmüsler gördüm. Sonra bunlar bir kuyunun içine atildilar. Ancak Ümeyye ibn Halef yâhud Ubeyy ibn Halef müstesnadir. Çünkü bu iri bir adamdi. Onu kuyuya atmak üzere sürükledikleri zaman, kuyuya atilmadan önce bütün eklemleri parça parça oldu [49].

22- Iyi Ve Kötü Kisi Için Olmasi Müsâvî Olarak Bir Is Üzerinde Sözlesip De Sözünü Yerine Getirmeyen Kimsenin Günâhi Babi

27-..... Bize Su'be, Süleyman el-A'mes'ten; o da Ebû Vâil'den; o da Abdullah ibn Mes'ûd'dan; keza Sâbit'ten ve Enes'ten tah-dîs etti ki, Peygamber(S): "Ahdini bozan her kisi için kiyamet gününde bir bayrak vardir" buyurmustur. Râvîlerin biri "Bayrak dikilir"; digeri de: "Kiyamet gününde kendisiyle ahde vefasizlik derecesinin taninacagi bir alâmet (bir bayrak) görülür" seklinde rivayet etmistir.

28-.....Bize Hammâd, Eyyûb'dan; o da Nâfi'den tahdîs etti ki, Ibnu Umer (R): Ben Peygamber(S)'den isittim; "Verdigi sözünde durmayip cayan her gaddar kisi için ahde vefasizligi sebebiyle (bir alâmet) bir bayrak dikilir" buyuruyordu, demistir [50].

29-.....Abdullah ibn Abbâs (R) söyle demistir: Rasûluüah (S) Mekke'nin fethi günü:
— "Mekke fethinden sonra (artik Mekke'den Medine'ye) hicret yoktur. Mekke'den yalniz cihâd kasdi ve ilim tahsili niyetiyle çikila-bilir. Devlet tarafindan cihâd seferine hareket etmeniz istendigi zaman hemen toplanip seferber olunuz" buyurdu.
Ve yine Rasûlullah Mekke fethi günü:
— "Sübhesiz ki Allah bu beldeyi, gökleri ve yeri yarattigi günden beri haram kilmistir.'Iste bu Mekke sehri Allah 'in haram kilmasi sebebiyle kiyamet gününe kadar haram (yânî ihtiram edilmesi vâcib) olmustur. Ve su da muhakkak ki benden evvel burada harb etmek hiçbir kimseye halâl olmamistir. Benim için de sâdece bir gündüzün bir saatinde halâl olmustur. Binâenaleyh Mekke, Allah'in haram kilmasi sebebiyle kiyamete kadar haram bir sehirdir; dikeni kesilmez, av hayvanlari ürkütülmez, orada düsürülmüs seyi ancak sahibini arayacak olan kimse uzanip alabilir, Mekke'nin yesil otlari da koparil-maz" buyurdu.
Bunun üzerine el-Abbâs:
— Yâ Rasûlallah! Izhir otu müstesna olsun! Çünkü o Mekkeli-ler'in demircileri ve kuyumculari ve evleri içindir! dedi.
Rasûlullah:

— "Izhir müstesna olsun!" buyurdu [51].

---

[1] "Kitâb" lâfzi Ebû Nuaym ile Ibnu Battal yaninda vâki' olmustur; digerlerinde "Kitâb" yerine "Bâb" vardir. Besmele ise, Ebû Zerr nüshasi müstesna, bütün nüshalarda vardir.

[2] Bu "Bâb", Muhammed Fuâd Abdulbâkî'nin tertîbledigi Buhârî nushasindadir.

Buhârî buraya kadar Arab yarimadasindaki müsriklere karsi açilan cihâd ve bununla ilgili medenî, insanî kaanûnlar, ganîmet mallarinin taksimi; ganî-met ve devlet malina karsi hiyanetin dünyevî ve uhrevî ukûbetleriyle alâkali hadîsleri getirmisti. Burada ise Arab yarimadasi disindaki kitâb ehli milletler ve Mecûsîler'Ie cizye ve mütâreke gibi askerî, siyâsî ve iktisadî münâsebetleri tan-zîm eden hadîsleri getirecektir.

[3] Bu âyette Allah'a ve âhiret gününe îmân, haram kilinan seylerin harâmligina i'tikaad esâslarindan sonra dindarligin en yüksek ayirici bir vasfi bildirilmistir ki, Hakk dîni dîn edinmektir. Bu da yalniz Islâm Dîni'ne hâs bir vasiftir. Çünkü Allah'in haklarini, kullarin umûmî menfâatlerini inceden inceye tedkîk ederek her ikisini te'lîf eden Islâm Dîni'dir...

Bu âyette kitâb ehline karsi açilmasi emroiunan cihâd, taarrûzî mâhiyette degildir. Harb, son basvurulan bir müdâfaa seklidir. Cografî durum i'tibâriyle Arabistan yarimadasi en büyük iki devletin; Iran ile Bizans'in devamli tehdidi aiunda bulunuyordu.

Cizye, ehli kitâbdan müslümân olmayanlarin bir muahede ile nüfûs basina vermeyi taahhüd ettikleri bir vergidir. Bu vergi bir bakimdan kitâb ehlinin Islâm diyarinda ikaametleri; hayât, mal ve dîn hürriyetlerinin korunmasi karsiliginda zimmetlerine terettüb eden bir vazîfedir. Bu cihetle kendilerine zimmî denilmistir.

Öbür bakimdan müslümânliktan çekinmelerinin cezasidir. Âyetin son fikrasinda bu vergiyi ödemeyi üstlenenlerin bu vergilerini bizzat kendileri getirip zelîlâne bir vaziyette vermelerinin sart kilinmis olmasi da bunu te'yîd etmektedir. Böylece muâhidlere her vergi verdikçe müslümânliktan çekinmelerinin fenaligi hatirlatilmis olacaktir. Bu âyetle ilgili güzel bir tefsir ile cizye vergisi hakkindaki hukukî tafsîlât için bak: Hakk Dîni..., III, 2504-2509.

[4] Burada Imâm Buhârî'nin âyetteki "Sâgirûn" lâfzina âid bir tefsiri; kendilerinden cizye vergisi kabul edilebilecek taifelerin kimler oldugu; bu verginin mutta-rid olmayip her muhite ve muhitteki halkin zenginlik ve fakirligine göre degisik oldugu hususlarina isaret edilmistir.

[5] Bu hadîsin yukaridaki bâb basligina uygunluk noktasi, Rasûkillah'in Mecûsîler'den cizye vergisi aldigina dâir olan Abdurrahmân ibn Avf'in sehâdetidir. Mezheb hürriyeti Islâm Dîni'nin i'lân ettigi medeniyet düstûrlarinin en mü-himmI oldugu ve Mecûsî örfünde iki mahrem arasinda nikâh câri ve mu'teber bulundugu hâlde, Umer'In birbirine mahrem olan kan koca arasinin ayrilmasini emretmesi, bu mezheb hürriyetine aykiri görülebilir. Hadîs sarihleri bu süb-heyi def için Umer'in bu emri Mecüs mezhebinin nikâh hakkindaki hükmünü nehiy ve ilgaya ma'tûf olmayip, Islâm Dîni'nde yasak edilmis olan bu çiftlesmeyi Mecûsîler'in açiktan yapmamalarini ye müslümânlardan îmâni zayif olanlar arasinda fitne düsürmeye sebeb olmamasini te'mînden ibaret bulundugunu kaydetmislerdir. Nitekim Umer, HrIstiyanlar'm takindiklari salîbin de açiga çikarilmasini ve Nasârâ akidelerinin ifsa edilmesini de yasak etmis idi.

Hadîste ismi geçen Becâle ibn Abede el-Basrî et-Teymî et-Tâbiî'dir. O yil Basra ahâlîsiyle kendisi de hacc yapmis ve bu rivayeti Isitip nakletmistir. Mus'ab ibnu'z-Zubeyr, o sirada Mekke'de Halîfe olan kardesi Abdullah ibnu'z-Zubeyr tarafindan Basra'da vâlî bulunuyordu. Hacc mevsiminde Basra kaafilesiyle hacca gelmisti.

Cez' ibnu Muâviye Ise Umer'in Basra'dakI vâlîsi idi. Mektubunda, yânî hadîste ulastigi zikredilen emirnamesinde daha baska hususlar da vardi.

Bahreyn Muahedesi: Arab yarimadasi disinda yapilan muahedelerden birincisi muayyen vergi mukaabilinde Bahreyn Mecûsîleri'yle yapilan muahededir. Bu muahede müslümânlann ve Beytül'l-mâl'm fakirlik ve ihtiyâç Içinde bunaldigi bir zamana tesadüf ettiginden, buradan alman cizye bedelleri pek ziyâde sevince sebeb olmustu. Gelecek hadîs bu vak'ayi anlatmaktadir.

[6] Hadîsin basliga uygunlugu "Rasûlullah Ebü Ubeyde'yi cizye mallarini getirmek üzere Bahreyn'e gönderdi. Ebû Ubeyde Bahreyn'den birçok malla geldi..." sözlerinden alinir. O zaman Bahreyn halki Mecûsî idi.

Bu hadîste devlet baskaninin milletine müjde vermesi, umutlarini genisletmesi hikmetleri vardir. Keza bunda Peygamber'in müslümânlann müstakbel fetihlerini haber vermesinin peygamberlik alâmetlerinden bulundugu, dünyâ mali hususunda nefsâniyet yarisi yapmanin dîni ve milleti helake sürükledigi tenbîhi vardir.

[7] Büyük hadîsçi ve tarihçi Bedruddîn Aynî söyle demistir: Râvî bü hadîsi rivayet ederken birçok târîhî bilgileri terk ve ihmâl etmistir. Okuyucularin gönüllerine genislik vermek için burada sözün biraz açiklanmasi gerekir. Bunun için sunlari söyleyelim, muvaffakiyet ancak Allah'in yardimiyledir.

Sa'd ibn Ebî Vakkaas kumandasinda sevkedilen bir ordu Kaadisiyye'ye vardiginda Kisrâ Yezdecerd, müslümânlari Rüstem kumandasinda yüzyirmibin kisilik muazzam bir ordu ile karsiladi. Bu ordunun sag kanadinda Hürmüzân bulunuyordu. Ordu içinde otuzüç tane de harb fili bulundugunu söylemek, bu ordunun techîzâtça da mükemmel oldugunu ifâde etmek için kâfi gelir. Buna karsi Islâm ordusunun mevcudu ise, Ibn Ishâk'in rivayetine göre, çok zayifti. Hicretin ondördüncü yili muharreminin hilâline tesadüf eden bir pazartesi günü cereyan eden kanli bir muharebe neticesinde iki ordu arasindaki nisbetsiz farka ragmen Iran ordusu bozuldu. O sirada esen siddetli bir rüzgârin baskumandan Rüstem'in tahti ve mevkibi basta olmak üzere, Iran ordusunun bütün çadirlarini bozup altini üstüne çevirmesi, bozgunun mühim âmili olmustu. Bu bozgunlugu, Rüstem'in beyaz bîr katira binerek kaçmasi ve Islâm bahadirlari tarafindan kovalanip Hilâl adinda bir mücâhid tarafindan öldürülmesi tamamlamisti. Hilâl, Rüstem'in tahtina çikarak Rüstem'i öldürdügünü i'lân etmesi üzerine, tran ordusunda müdhis bir panik basladi. Bu bozulanlari müslümân-lar ta'kîb ettiler. Onbin kisiyi kiliçtan geçirdiler. Otuzbin esîr aldilar ve ta'kîbe devam ederek Iranlilar'in o zamanki saltanat merkezi olan Medâyin'e kadar ko valadilar. Islâm ordusu Medâyin'e vardigi zaman baskumandan Sa'd ibn Ebî Vakkaas, Kisrâlarin sarayina girmis ve onu bombos görünce su âyeti okumustu:

(- Onlar baglardan, pinarlardan, ekinlerden, güzel konaklardan, içinde nâz ve naîm ile yasadiklari ihtisamlardan neler (nice seyler) biraktilar. Iste (emir) böyledir. Biz bütün bunlari baska baska kavimlere mîrâs verdik. Ne gök, ne yer onlarin üstüne agladi. Onlara mühlet de verilmedi) (ed-Duhan: 25-29).

Hürmüzân da bu kaçanlar içinde bulunuyordu. Medâyin'de bir sulh yapildi ise de, bilâhare Iranlilar bu sulhu bozduklarindan, Ebû Mûsâ el-Es'arî kumandasindaki Islâm kuvvetleri tarafindan Hürmüzân idaresindeki Iran ordusu Tus-ter'de kusatilarak iyice sikistirildi. Bunun üzerine Hürmüzân, Ebû Mûsâ el-Es'arî'den emân isteyerek, kendisinin Medine'ye Halîfe'ye gönderilmesini rica etti. Ebû Mûsâ tarafindan ricasi kabul edilerek ganimet malinin beste biri ile beraber Hz. Umer'e gönderildi. Hürmüzân Acem meliklerinin en büyüklerinden idi. Ahvâz, Cundusâpur, Sus gibi birçok Iran mintikalari onun hâkimiyeti altinda idi. Hürmüzân Medine'ye Halîfe'nin huzuruna çikarilip, Umer onu görünce hemen Allah'a karsi sükür secdesi etmis, sonra aralarinda görüsmeler baslamistir. Ve Halîfe'nin huzurunda kendi arzusu ile müslümân olmustur. Kendisi ile beraber ailesi, çocuklari ve bütün maiyyeti halki da müslümân olmuslardir. Umer'in kaatili Ebû Lu'lu'nun, Hürmüzân'in tesviki ile bu cinayeti isledigi bâzi kimseler tarafindan iddia edildigi için Umer'in oglu Ubeydullah tarafindan öldürülmüstür (Umdetu'l-Kaarî, VII, 187-188; K.Mirâs tercemesinden özetle).

[8] Harb, özet olarak söyle cereyan etmistir: Nu'mân, askerin sag kanadina Hu-zeyfe'yi, sol kanadina da kardesi Nuaym ibn Mukarrin'i kumandan ta'yîn etti. Ve ögle sicagi geçinceye kadar düsmanin saldirilarina karsi geriledi. Sonra Nu'mân, müsâid zaman gelince askeri karsi-saldinya sevketti. Kanli bir muharebe cereyan ederken Nu'mân birkaç yerinden yaralandi. Bunun üzerine bir de atinin ayagi sürçmekle mecalsiz bir hâlde yere serildi. Yere düsen bayragi Huzeyfe ibnu'l-Yemân alarak harbetti. Aksam üzeri zafer gerçeklesti. Nihâvend alindi. Otuzbin esîr ve birçok mücevher ganimet alindi. Umer'in kaatili Ebû Lu'lu de bu esirler arasinda idi. Huzeyfe bu ganimet malinin

beste birini ayirdiktan sonra, kalanini mücâhidlere taksim etti. Beste birini Medine'ye gönderdi. Umer, bunlarin da satilip mücâhidlere taksim edilmesi için Huzeyfe'ye geri gönderdi ve Nu'mân'm sehâdetine üzülüp agladi. Bu da Iran harbinin ikinci safhasidir..

Hadîsin basliga uygunlugu en-Nu'mân ibn Mukarrin'in düsmanla muharebeyi geri birakmasi, günesin ortadan kayip rüzgârlarin esmesini beklemesi-dir. Hadîsin son fikrasinin ma'nâsi da bundan ibarettir (Aynî).

[9]

el-Buhârî bu baslikla devlet baskaninin bir ülkenin meliki ile baris anlasmasi yaptiginda, bu anlasma hükümlerinin Islâm harb hukukuna göre, o ülke halki hakkinda da geçerli oldugunu isbât etmek istemistir. Hükmün tatbîkaatinda ayri görüsler oldugu için basligi soru hâlinde sevketmistir.

[10]

Hadîsin basliga uygunluk noktasi, Peygamber'e takdîm edilen hediyelerin Peygamber tarafindan kabul edilmesi ve Eyle MelikI'ne Akabe Körfezi sonunda ve sahil boyundaki köyler hakkinda verdigi emânnâmenin bütün tebeasi Yahûdî-ler hakkinda da geçerli olmasidir.

Ibn Ishâk, Peygamber'in emânnâme olarak verdigi bu mektubu söyle rivayet etmistir:

"Bismniahi'r-rahmâni'r-rahîm. Bu mektûb Allah tarafindan ve Allah 'm Ra-sûlü Muhammed Peygamber tarafindan Buhne ibnu Ru'be'ye ve Eyle halkina denizde gemilerinin, karada kendileri ve kervanlarinin serbest dolasmalarina dâir bir emânnâmedir" (îbn Hacer, Aynî).

Ibn Ishâk'in "Bu emânnâmedir" ta'bîriyle rivayet etmesine göre, emânnâ-me dedigimiz yazi, kara ve deniz seyrüsefer serbestîsi hakkindaki muahedenin yalniz bir unvanidir. Akdin iki tarafinda bulunanlarin isimlerinin ve akdin konusunun zikrinden ibarettir. Muahedenin asil siyâsî metni hadîste bildirilmemistir. Sarihlerin ve siyercilerin nakillerine göre, Peygamber Eyle sahillerini idâri istiklâli hâiz birtakim ufak mmtakalara ayirmistir. Bunlarin hepsini Eyle MelI-ki'nin hâkimiyetine vermistir ki, bir nevi' idarî ademi merkeziyet sistemidir ve Peygamber'in yüksek siyâsetinin açik bir numûnesidir.

Bu hadîs Zekât'ta, "Mahsûl tahmini bâbi"nda da geçmisti.

[11]

Bu, ed-Dahhâk'in su âyeti tefsiridir:

"Eger onlar size galebe ederlerse hakkinizda ne bir yemîn, ne de bir vecîbe gözetip tanimazlar.." (et-Tevbe: 8);

' 'Onlar bir mü 'min hakkinda ne bir yemîn, ne de bir vecîbe gözetip tanimazlar. Onlar taskinlarin tâ kendileridir'" (et-Tevbe: 10)

[12]

Bu, Umer'in Öldürülmesi kissasi hakkindaki uzun hadîsin kisaltilmis bir parçasidir. Umer'in Menkabeleri bölümünde daha genis bilgiler verilecektir, el-Muhalleb: Bu hadîste ahde vefaya; islerin sonlan hakkinda iyi düsünüp görmeye; mal ve mal kazanma asillarini iyilistirmeye tesvik vardir, demistir (Ibn Ha-cer).

"Ve iyâlinizin rizkidir": Çünkü zimmeti, yâni ahdi gözetmek sebebiyle cizye hâsil olur; cizye de müslümânlara taksim edilir; çoluk çocuklari ve digerlerinden olmak üzere müslümânlarin iyiliklerine sarf edilir... (Kastallânî).

[13]

Baslikta üç mes'ele vardir. Baslik altinda da üç hadîs vardir. Bu hadîsler sira ile bu mes'elelere cevâb olarak tevzî' edilmistir. Birinci hadîs Peygamber'in bir ise kasdettigîni ve bunu Ensâr'a birkaç kerreler isaret ettigim, onlar bunu kabul etmeyince terkeyledigine delâlet etmektedir.

Buhârî bi'l-kuwe olan seyi bi'1-fiil olan sey menziline indirmistir. O da Peygamber hakkinda apaçiktir. Çüijkü Peygamber ancak islemesi caiz olacak seyleri emreder (Ibn Hacer).

[14]

Bu Câbir hadîsi basligin ikinci mes'elesine cevâbhga uygundur. Bu hadîs daha önce geçen Sirb ve Beste bir Kitâblan'nda da geçmis ve bâzi açiklamalar oralarda verilmisti.

[15]

Bu hadîs, Namaz Kitâbi'nda, Mescidde taksim yapmak ve hurma salkimi asmak bâbi'nda da geçmisti.

Abbâs'm verdigini .zikrettigi fidye, Bedir'de ugradigi agir ziyani ve kendi fidyesiyle beraber kardesinin oglu Akîl ibn Ebî Tâlib'in, diger biraderinin oglu Nevfel ibnu'l-Hâris ibn Abdiimuttalib'in ve Peygamber'in dâmâdi Ebû'l-Abbâs ibnu'r-Rabî'in fidyeleridir. Bunlar için çok fidye verdigini hatirlatarak, çok mal almak istemistir.

Rasûlullah'in Alâ Ibnu'l-Hadramî ile Sâsânîler'in Bahreyn hükümdari olan Munzir ibn Sâvâ'ya gönderdigi mektûb üzerine, Munzir ile beraber Bahreyn ahâlîsinden birçoklari îmân etmis, etmeyenler de Mecûsiyet veya Yahûdîyet üzere kalmisti. Islâm'i kabul etmemis olanlarla harâc ve cizye vermek üzere baris yapildiktan sonra, bütün Bahreyn üzerine Peygamber tarafindan Alâ ibnu'l-Hadramî vâlî ta'yîn olundu. Vakti gelince bu harâc mallarini alip Medîne'ye getirmeye Ebû Ubeyde me'mûr oldu. Ebû Ubeyde yüzbin (dirhem veya dînâr) getirmisti. Peygamber zamaninda gelen mal bu Idi. O güne kadar ele geçen zekât ve ganimet mallarindan hiçbiri bu mikdâra ulasmamisti. Ibn Sa'd'in rivayetine göre Alâ Ibn Hadramî'nin oraya gönderilmesi, Huneyn ganimetlerinin taksiminden sonra, yânî sekizinci yilin sonlarinda olmustu.

[16]

Hadîsin basliga delîlligi bellidir.

[17]

Umer'in naklettigi bu fikra, Kitâbu'l-Muzâraa'da Hayber ehlinin kissasini anlatan uzunca hadîsin bir parçasidir. Orada "Mal sahibi, Allah'in seni biraktigi sürece ben seni yerinde birakiyorum... bâbi"nda (V. cilt, 17. bâb, s. 2169) bununla ilgili bâzi bilgiler verilmisti.

[18]

Ibn Hacer'in dedigi gibi burada zikredilen Yahudiler, Kaynukaa, Kurayza ve'n-Nadîr ogullan Yahûdîleri'nIn sürülmesinden sonra Medîne'de geri kalmis olan Yahûdîler'dir. Çünkü bunlarin sürülmesi isi Ebû Hureyre'nin Islâm'indan önce olmustur. Zîrâ Ebû Hureyre Hayber fethinden sonra gelmis idi (Kastallânî). Hadîsin basliga uygunlugu, Peygamber'In Yahûdîler*i çikarmayi kasdetme-sidir. Çünkü Peygamber Arab arazîsinde müslümânlardan baskasinin bulunmasini, ölümü gelinceye kadar istemiyordu. Ölümü sirasinda Yahûdîler'in Arab yarimadasindan sürülmelerini vasiyet etti. Bu vasiyet Üzerine Umer (R) onlari sürdü. el-Buhârî bu hadîsi Ikrah, I'tisâm, Magâzî Kitâblari'nda da getirmistir (Kastallânî).

[19]

Hadîsin basliga uygunlugu "Bütün müsrikleri Arab yarimadasindan çikariniz" emrindedir. Eger; baslik Yahûdîler'in çikarilmasidir, müsrik ise Yahudi'den daha umûmîdir dersen, söyle cevâb veririm: Baslikta ancak Yahudiler zikredilmistir; çünkü onlarin çogu Allah'i tevhîd ediyorlar. Böyle iken onlar çikarilmayi hakk ediciler olunca, digerleri çikarilmaya daha elverislidirler (Aynî).

Buhârî bu hadîsi, bâzi küçük farklarla Ilim ve Cihâd Kitâblan'nda da getirmisti.

[20]

Buhârî, bu cinayete cür'et eden Yahûdî karisina Peygamber'in ceza ta'yîn edip etmedigi hakkinda farkli rivayetler bulundugu için, basligi soru seklinde birakmis, hükmü açiklamamistir.

Müslim'in bir rivayetinde sahâbîler: Yâ Rasûlallah, bu kadini öldürelim mi? diye sormuslar. Rasûlullah: "Hayir öldürmeyiniz"buyurmus. Zuhrî de: Bu Yahûdî kadini müslümân oldu da serbest birakildi, demis. Ebû Seleme'nin Câbir'-den rivayetinde Rasûlullah bu kadini kisâsen öldürtmüstür. Beyhakî her iki rivayeti söyle te'lîf etmek istemistir: Bu kadini Rasûlullah evvelâ serbest birakmistir. Fakat sonra o zehirli koyun etini yiyenlerden Bisr ibn Berâ'mn vefati üzerine kisas ettirmistir. Su hâlde Rasûlullah evvelâ kendi sahsi hesabina ceza vermemis, sonra BIsr'in vefati üzerine kisas ettirmistir.

Vâkidî'nin Zuhrî'den bir rivayetine göre Peygamber bu kadina: "Bu hiyaneti nasil bir zaruret üzerine isledin?" diye sormus. Kadin: Bu Hayber vak'a-sinda babam, amcam, kocam, kardesim arka arkaya öldürüldüler de onlarin acisiyle yaptim, demistir (Özetle Aynî).

[21]

Hadîsin basliga uygunlugu, Hayber Yahûdîieri'nin Peygamber'e hiyanet etme-"rfb!rkadm eliyle O'na zehirli bir koyun hediye etmeleri; O'nun da bu kadini ^ffpîmesi vâhud ceza vermesi bakimindandir.

Buhârî bunu Magâzî ve Tibb Kitâblan'nda da getirdi (Ayni).

[22]
Bu kissa, namazda ve hutbede müslümânlarin düsmanlari, muhalefet edenleri, ahdi bozup döneklik edenleri aleyhine beddua etmenin cevazinda bir asildir (Aynî).
Bu hadîs Vitr Kitâbi'da, Rukû'dan önce ve sonra kimût bâbi'nda da geçmisti.

[23]
Hadîsin basliga uygunlugu "Yâ Ümme Hâni'! Senin ahd ve emân verdigin kimseye biz de ahd ve emân verdik" sözündedir.
Bundan, mü'min bir kadinin da kâfire verdigi emânm müslümânlarca makbul oldugu açikça belli olur. Bir müslümânm zimmeti, bütün müslümânlarin zimmeti demektir. Tafsilâti fikih kitâblarina âiddir.
Râvî Ibnu Hubeyre'nin ismini mübhem biraktigi için sahsinin ta'yîninde ihtilâf edilmistir. Hubeyre ibn Vehb el-Mahzûmî, Ümmü Hâni'in kocasi olup, Mekke'nin fethi üzerine Necrân'a kaçarak sirk üzere ölmüstür. Himayeye alinip affedilen kimse de fetih günü Peygamber tarafindan i'lân edilen sulh ve emâni kabul etmeyerek, Hâlid ibnu'l-Velîd'in kumandasindaki müfrezeye karsi çarpismaya girisen küçük gruba dâhil olanlardan idi. Ümmü Hâni'in Hubeyre'den, Umer, Hâni', Yûsuf, Ca'de isimlerinde dört oglu vardi. Hubeyre'nin diger bir kadindan Ümrnü Hâni' yaninda bir oglu daha olmasi ihtimâlinden bahsedenler de vardir ki, sefaat edilen ya oglu Ca'de yâhud ismi hatirda kalmayan bu üvey ogludur. Ümmü Hâni'den gelen diger bir rivayette sefaat edilenin bir degil, iki oldugu da zikrediliyor.
Hulâsa kocasi Hubeyre ibn Vehb'In kabilesinden bâzi kimseler Hâlid Ibnu'l-Velîd ile olan Çerha muharebesinden sonra içlerinden biri veya ikisi Ümmü Hâ-ni'e siginmisken, kardesi Alî onu öldürmeye kalkismis. Ümmü Hâni' Mekke'nin üst basinda Abtah'ta kurulan büyük çadir içinde Rasûlullah'tan sefaat istemis, O da: " çJÂ 'J- £i < o>i 'J. ti_£Î = Senin emân verdigine biz de emân verdik; senin emin kildigim biz de emin kildik" buyurmustur. (Tecrîd Ter., II, 235). Bu hadîs Gusl ve Namaz Kitâblari'nda da geçti.

[24]
"Müslümanlarin zimmeti, emâni birdir" yânî bir müslümânm kâfire emâni bütün müslümânlarca sahihtir; mu'teberdir. "Onlarin azi da bu emâni yürütür", yânî müslümânlardan asagi olani, serif olani, azi, kadini, erkegi bir kimseye ahd ve emân verirse, bu, bütün müslümânlarca verilmis bir emân kabul edilir. Artik onlarin bunu bozmalari olmaz. Bu hususta mezheb imamlari arasinda bâzi farkli görüsler olmakla beraber Imâm Mâlik, Sevri, el-Evzâî, el-Leys, es-Sâfiî ve Ebû Sevr kölenin emânmin da cevazinda ittifak etmislerdir.
Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf, kölenin emân vermesi caiz olmaz, demislerdir... (Aynî).

[25]
Hadîsin basliga uygunlugu "Müslümanlarin emâni birdir" sözündedir. "Onlarin ednâsi, yânî azi da bu emâni yürütür" kismina gelince, bunu Ahmed ibn Hanbel Müsnetf inde rivayet etmistir. Tirmizî, Alî Ile Abdullah ibn Amr'dan da Ahmed'In rivayeti gibi rivayet edildi, dedi. "Onlarin ednâsi" ta'bîrinin içine tek kisi; kadin, köle, hürr girer. Ebû Hanîfe'ye göre köle buna dâhil olmaz. Bu hadîs, Medîne Haremi bâbi'nda da geçmisti.

[26]
Ibnu'l-Munîr dedi ki: Bu basligin maksadi, delîller lafzî olsun yâhud gayri lafzî olsun; hangi dil ile olursa olsun; bütün maksadlarm delilleriyle mu'teber olacagidir.

[27]
Bu, Buhârî'nin Magâzî'de Fetih gazvesinde getirdigi uzun hadîsin bir parçasidir: Peygamber (S) Hâlid'i Benû Cezîme üzerine gönderdi. Hâlid bunlari Islâm'a da'vet etti. Fakat bunlar: "Eslemnâ(= Biz müslümân olduk)" demesini becereme-diler. Bunun yerine "Saba'nâ, saba'nâ(= Sirkten çiktik, sirkten çiktik, müslümân olduk)" demeye basladilar. Bunun üzerine Hâlid bunlari esîr etmeye ve öldürmeye giristi... Peygamber Hâlid'in bu isinden Allah'a sigindi.
Saba' bir dînden çikip baska bir dîne girmek ma'nâsinadir. Kureys müsrikleri de her müslümân hakkinda bu ta'bîri kullanirlardi. Ibn Umer, Benû Ce-zîme'nin "Saba'nâ, saba'nâ" sözleriyle hakîketen müslümân olduk demek istediklerini anlamisti. Hâlid ise bununla yetinmeyerek Islâm kelimesinin açikça söylenmesi lâzim geldigi i'tikaadmda idi. Bunlarin müsriktik gayretiyle bir inâdla Islâm kelimesini söylemediklerine kaanî' idi ve bu kanâatle onlari öldürmüstü. Peygamber de Hâlid'i acele ettigi, hukukî durumu tesbît etmedigi Için duâ ederek sifahî ukubetle yetinmistir. Peygamber'in Hâlid'in fiilini sevmemesi, her kavimden bilmekte oldugu dil ile yetinmeye delâlet etmistir.

[28]
Umer'in birinci sözünü Abdurrazzâk senediyle rivayet etmistir. "Mettersun" kelimesinin zabtinda birkaç sekil vardir. Bu Farsça bir kelimedir, ma'nâsi korkma demektir. Çünkü Acemlerce "Mim" nefiy kelimesidir, "Turs" de onlarca korku ma'nâsinadir. Onlar bir kimseye korkma demek istedikleri zaman kendi dilleriyle "Mettersun" ta'bîrini söylüyorlardi...
Umer'in Hürmüzân'la bu konusmasini Ibn Ebî Seybe ile Ya'kûb ibn Ebî Sufyân kendi târihinde Enes'ten sahîh bir sened Ile rivayet etmislerdir. Bu bâb basligi el-Hamavî ile el-Müstemlî nüshalarinda sabittir.

[29]
Bu el-Enfâl: 61. âyeti müsriklerle baris anlasmasi yapmanin mesrû'luguna delâlet edicidir.

[30]
Abdurrahmân ibn Sehl, öldürülen Abdullah ibn Sehl'in kardesidir. Her ikisi de Muhayyisa ile Huveyyisa'mn kardesi ogullaridir.

[31]
Hadîsin basliga uygunlugu "O zaman müslümânlarla Hayberliler arasinda baris vardi" sözünden alinir. Ve tam uygunluk da "Peygamber (S) cinayetin diyetini kendi yanindan verdi" sözünden alinir. Çünkü bu, müsriklerle mal mukaabili yapilan bir sulh anlasmasidir. Buhârî bunu Sulh, Edeb, Ahkâm Kitâblan'nda da getirdi (Aynî).
Ilk yeminin, diger da'vâlardakinin aksine, da'vâcilara tekîif edilmesi, yalniz Kasâme da'vâsina âid müstesna bir hususiyettir. Kasâme bir nevi' yemîndir , ki, o ya öldürülenin velîleri veyâhud onlarin istegi üzerine öldürenin velîleri ta-: rafindan elli kisinin ettigi yemine denir. Bu hadîste rivayet olunan vak'a gibi! kimsenin tasarrufunda olmayan bos bir yerde yarali olarak bir maktul bulunur da öldüreni bilinmezse, öldürülenin veresesi, civarindaki köy ahâlîsi tarafindan' öldürüldügünü iddia ederler ve bu iddialarini elli kisinin yemîni ile te'yîd ederlerse, öldürülenin diyetine hakk kazanirlar. Yâhud da maktulün velîsinin istegi üzerine köylülerden onun seçtigi elli kisinin redde dâir yemîn etmeleridir ki, buna da Kasâme denir ve bu suretle maktulün diyetinden kurtulurlar.
"Da'vâci taraf yemîn etmekten çekinmekle, da'vâli olan kasâmecilerin yeminlerini de reddedince da'vânin uzamasi ve netîcede Yahûdîler'in kisas edilmeleri gerekiyordu. Hâlbuki Peygamber, Yahûdîler'i te'lîf ve onlarin Islâm'a girmelerini te'mîn etmek istiyordu. Bu maksadla da'vâyi uzatmayarak öldürülenin diyetini kendisi ödeyip çekismeye son vermistir" (Kastallânî).

[32]
Hadîsin basliga delâleti devâmmdadir. Çünkü Hirakl, Rasülullah'i medhde: "Iste rasûller böyledir, gadr etmezler" demistir. Ibn Battal: Buhârî bununla gadrin her ümmet Indinde çirkin ve kötülenmis olduguna, bunun rasüllerin sifatlarindan olmadigina isaret etti, demistir. Bu, el-Câmi'u's-Sahîh'in basinda geçen Ebû Sufyân hadîsinin ilk parçasidir (Kastallânî).

[33]
Bu soruyu, gelecek olan hadîs cevâblayip açiklayacaktir

[34]
Abdullah Ibn Vehb bunu el-Câmi' adindaki kitabinda senediyle getirmistir.

[35]
Hadîsin basliga uygunlugu, Peygamber'e Yahûdî Lebîd ibn A'sam tarafindan sihir yapildigi, Peygamber'in "Allah bana afiyet ihsan etti, birakiniz onu" buyurup, ona ceza vermemesi yönündendir.

[36]
Bu âyetlerde düsmanin baris isteginin bir aldatma olmasi ihtimâlinin müslümân-lara zahir oldugu zaman bile, bunun, icabetten men1 etmeyecegi, fakat azm ederek Allah'a güvenilip dayanilacagina isaret vardir (îbn Hacer).

[37]
Hadîsin basliga uygunluk noktasi Peygamber'in istikbâle âid verdigi haberlerin altincisidir. Rûmlar'in ahdi bozarak Islâm'a karsi hareket etmek suretiyle hiyanetleridir.

Benû'l-Asfar'la müslümânlar arasinda baris akdi; sonra düsman tarafindan bu ahd bozularak, müslümânlar üzerine mühim kuvvetlerle kâfirlerin hücumu keyfiyeti hakkinda sarihlerin tercihleri çok daginiktir. Sebebi de bu haberin benzeri vak'alann târihte pekçok olmasi ve bunlardan herhangisinin veya Istikbâlde meydana gelecek daha baskalarinin kasdolunabilmesidir. Bu haberler istikbâle âid mu'cizeli haberler olduklari için, bunlarin tefsiri istIkbâlen uzun asirlari içinde anlasilacaktir.

[38] Âyet, basliktaki soruya cevâb vermektedir.

Nebz, lügatte birseyi kaldirip ativermektir ki, hukukta bir devletin muâhi-dine karsi münâsebeti kestigini ihbar ve i'lân eylemesidir. Yânî öyle korkulacak bir .hiyaneti, alâmet ve delilini görüp anladigin takdirde ahdin hükümsüzlügü ile aranizda münâsebeti kestigini i'tidâl ve dogruluk dâiresinde açikça kendilerine resmen ihbar et. Bu suretle ahdin hükümsüzlügü iki tarafça resmen müsavi olarak bilinsin de, ona göre hareket edilsin ve ahid resmen bakî farzedilirken böyle bir ihbar ve i'lân yapmaksizin, dogrudan dogruya ve kat'î surette harbe baslama. Zîrâ, Allah hâinleri sevmez. Onlarin yaptigi gibi resmen muâhid görünüp de gizlice ahdi bozmaga kalkismak bir hainlik oldugu gibi, dosdogru nebz ve i'lân etmeden harbe girisivermek de bir hiyanet olacagindan, bundan sakinmak lâzimdir {Hakk Dîni, III, 2424)

[39] Hadîsin basliga uygunlugu "Ebû Bekr insanlara ahidlerini atti..." sözlerindedir. Bu, Ebû Bekr'in hacc emirligi ile dokuzuncu hicret yilinda edâ edilen hacc-dir ki, Veda Hacci'ndan bir sene evvel idi. O sirada Berâe Sûresi indi. Bu sûre Allah ve Rasûlü'nün müsriklerden beri olduklarim haber vermekle baslayip, müsriklerden emânin kaldirilmasi, ahdin atilmasi, yânî müsrikler Ile olan ahidlerin feshedilecegini haber veriyordu. Bu yil Alî de bu sûrenin hükümlerini teblig etmesi Için hacca gönderilmisti...

[40] Basliktaki âyetin basliga uygunlugu gayet açiktir._Hadîsin uygunlugu ise "Ahd etliginde ahdinden döner" sözündedir. Bu hadîs, îmân Kitâbi'nda ve baska yerlerde de birkaç kerreler geçmisti.

[41] Alî hadîsinin basliga uygunlugunun "Kim orada bir bid'at çikarirsa.. " sözünden alinmasi mümkin olur. Çünkü bid'at çikarmak, bid'atçiyi barindirmak, ve efendilerinin izni olmaksizin baska bir toplulugu velî edinmek ahdi bozmak ma'-nâsinadir ve bu yüzden la'nete hakk kazanmistir (Aynî).

[42] Hadîs, müslim, gayrimüslim her kime olursa olsun verilen ahde karsi yapilan vefasizlik günâhinin dünyâdaki hayâta te'sîr edecegini, iktisadî ve içtimaî bozukluklara da sebeb olacagini açikça ifâde etmektedir.

Bu hadîsin benzerini daha açik bir ibare ile Müslim de hem Ebû Hureyre'-den, hem de Câbir'den söyle rivayet etmistir: "Bir zaman gelecek ki Irak dirhemini, kafîzini; Misir da müddünü, dinarini vermez olacaktir". Gelecege âid olan bu mühim bilgi, sübhesiz peygamberlik alâmetlerindendir.

Rasûlullah zamaninda basili olarak Hicaz'da kullanilan paralar dirhem ile dînâr da Suriye ve Misir yoluyla Roma ve Bizans'tan gelirdi. Kafîz, îrârihlar'm; müdd de Rûm'un ölçegi idi. Bu sebebden Peygamber dirhemle kafîzi Irak'a ve Iran'a; dînâr Ile müdd'ü de Misir'a ve Rûm'a nisbet etmistir.

Bu hadîslerde ahid verenlerin ahidlerini hakkiyle yerine getirmeleri; ahidli zimmîlere haksizlik ve zulüm etmemeleri; bir cümle ile ifâde edilirse Allah ve Rasûlü'nün koydugu eskimez hukuk ve insan haklari kaanûnlarma göre verilen ahid, emân ve te'mînâtlarin bozulmamasi tavsiyesi vardir. Bunlara bagli kalinmadigi takdirde meydana gelen kötü sonuçlarin yalniz âhirete kalmayip, dünyâ hayâtini da bozacagi, milletçe iktisadî ve içtimaî birçok maddî ve ma'nevî sikintilara düsülecegi haber verilmistir.

[43] Bu hadîsin basliga ilgisi, Kureys'in ahdi bozmalarinin neticesi Mekke fethi ile onlara galebe ve onlarin kahredilmis olmasidir. Bu ise ahdi bozmanin kötülen-mis oldugunu, bunun mukaabilinin, yânî ahde vefa etmenin ise övülmüs oldugunu açikliyor. Hadîsin son fikrasi; müslümânlarin kendi aralarinda meydana gelen fitne ise müskildir. Çünkü müslümânlarin öldürülmesi ile araya fitne girmis olur. Onun için böyle fitnede kilici atmak, kiliç çekmekten evlâdir (Aynî).

[44] Hadîsin baslikla Ilgisi, bundan önceki hadîsin ilgisi gibidir. Bu hadîs, öncekinin daha genis bir rivayetidir. Hulâsa olarak Sehl bu hutbesinde Siffîn ahâlîsine Hu-deybiye günü cereyan eden, insanlarin çogunun barisa isteksizligini, bununla beraber Allah'in buna büyük hayir ta'kîb ettirdigini; Peygamber'in barisma görüsünde olmasinin insanlarin harb etme görüslerinden daha kâmil ve makbul oldugunu bildirmistir (KastaHânî).

[45] Bu hadîs önceki ile su bakimdan ilgilidir: Gadr etmemek, kendi dîninden baska bir dîn üzere olsa da hisimla ilgiyi devam ettirmenin cevazinin gerekliligidir. Bu hadîs Hibe'de de geçmisti (Aynî).

Bu hadîsin ifâde ettigi görüsü el-Müntehine: 8-9. âyetleri de kuvvetlendirir.

[46] Hadîsin basliga uygunlugu "Ancak üç gece ikaamet etmek" sözündedir. Bu hadîs Sulh Kitâbi'nda "Sulh nasil yazilir bâbi"nda da geçmisti.

[47] Bu, Ekincilik Kitâbi'nda "Mal sahibi: Allah seni biraktigi sürece seni birakiyorum dedigi zaman bâbi"nda geçen Abdullah ibn Umer hadîsinin bir parçasidir. Anlasmada Ilim ehlince belli bir sinir yoktur. Bu mes'ele ihtiyâca göredir. Bu konuda ictihâd, devlet baskanina ve re'y sahihlerine âiddir (Aynî).

[48] Buhârî bununla Ibn Abbâs'm su hadîsine isaret etmistir: Müsrikler kendilerinden bir adamin cesedini satin almak istediler. Peygamber Nevfel ibn Abdillah ibni'l-Mugîre'nin cesedini o hendege atilmis oldugu hâlde onlara satmayi kabul etmedi de: "Onun parasina da, cesedine de ihtiyâcimiz yoktur" buyurdu.

Ibn Hisâm: Bize ez-Zuhrî'den; müsriklerin onun hakkinda onbIn dirhem harcadiklari haberi ulasti, demistir (Ibn Hacer).

[49] Hadîsin basliga uygunlugu bellidir. Bu hadîs Temizlik Kitâbi'nda "Namaz kilanin sirti üzerine pislik atildigi zaman bâbi"nda geçmisti.

[50] Bu hadîslerin basliga uygunluklari bellidir. Müslim de Cihâd ve Siyer Kitabi, "Ahde vefasizlik ve hiyanet etmenin haram kilinmasi bâbi"nda, ayri ayri dört sahâbîden bu hadîsleri bâzi degisik lâfizlarla getirmistir.

el-Enfâl: 56. âyeti de ahd edip de ahdine vefa etmeyenlerin yeryüzünde hareket eden hayvanlarin en serrlileri olduklarini beyân etmektedir. Bundan Önce geçen 17. bâb basligina bakilsin..

[51] Hadîsin basliga uygunlugu "Seferber olunuz" sözünden alinmasi mümkin olur. Çünkü bunun ma'nâsi "Müslümanlara gadr ve muhalefet etmeyiniz" demektir. Diger bir vecih sudur: Peygamber Mekke'de harbi halâl kilmadi, gadr etmedi. Zîrâ O'nun harbi, Allah'in O'na bir saat halâl kilmasiyle olmustur. Bu halâl kilma olmayaydi, Peygamber'e de halâl olmazdi (Aynî).

Hadîsin son fikrasindaki Istisna ya o anda buna dâir bir vahiy geldigine, ya geçen bir vahiyde istisnanin beyân ve tebligi istege baglandigina, yâhud da böyle bir vahiy yoksa Peygamber'in Allah tarafindan me'mûr buyuruldugu hususlarin tafsillerinde içtihada izinli olduguna delîUir.

Bu hadîs Ilim, Hacc, Cihâd... Kitâblari'nda da geçmisti.